

# Palliativ vård- konsultation under sista veckan i livet

2025-03-19

Referat av **Anette Alvariza**, professor i palliativ vård vid Marie Cederschiöld högskola och vetenskaplig ledare vid Palliativt kunskapscentrum

Referat av artikeln: Susanna Böling, Hanna Gyllensten, My Engström, Emma Lundberg, Johan Berlin and Joakim Öhlén. **Palliative care consultation in the last week of life and associated factors: a cross-sectional general population study.** *Palliative Care & Social Practice* 2024, DOI: 10.1177/26323524241293818

## Bakgrund

Detta referat baseras på en studie som har fokus på palliativ vårdkonsultation i Sverige. Genom att erbjuda rådgivning och expertis kan palliativ vårdkonsultation bidra till en mer jämlik vård, oavsett kontext. Palliativa vårdkonsultationstjänster syftar till att bistå och stödja vårdpersonal i att tillhandahålla palliativ vård av hög kvalitet. Målet är att förbättra symtomlindring, beslutsfattande och vårdplanering, samt att vara en resurs för både patienter, anhöriga och vårdgivare. De kan också underlätta samordning mellan olika vårdnivåer och säkerställa att patientens behov och önskemål beaktas under den sista tiden i livet.

## Syfte

Syftet med denna studie var att undersöka vilka socio-demografiska, sjukdoms- och vårdrelaterade samt vårdstrukturella faktorer som är associerade med palliativ vårdkonsultation för vuxna patienter under den sista veckan i livet.

## Metod

Data hämtades från ett flertal nationella myndighetsregister och från Svenska Palliativregistret. Studiepopulationen innefattade samtliga registrerade dödsfall i Sverige under perioden 2013–2019. Den bestod av vuxna ( $\geq 18$  år) som hade en förväntad död. Det primära utfallsmåttet var palliativ vårdkonsultation under den sista veckan i livet och dess samband med socio-demografiska, sjukdoms- och vårdrelaterade samt vårdstrukturella faktorer.

## Resultat

### ***De som inkluderades i studien och som hade haft en palliativ vårdkonsultation***

Totalt 265 129 patienter inkluderades i studien. Av dessa hade 8,2 % (21 812) haft en palliativ vårdkonsultation under sin sista vecka i livet. Den genomsnittliga åldern vid dödsfallet var 84 år för hela urvalet, men var den lägre bland de som hade mottagit en palliativ vårdkonsultation. I hela urvalet var den vanligaste underliggande dödsorsaken hjärt-kärlsjukdomar (33,7 %), följt av cancer (24,0 %) och demens (17,2 %). Det var främst personer med cancer som hade fått en palliativ vårdkonsultation (76,1 %), hjärt-kärlsjukdomar utgjorde en tiondel (10,1 %) och demens ännu mindre (2,7 %). Äldreboende var den vanligaste dödsplatsen i hela urvalet (56,2 %) och de boende där hade den lägsta andelen av palliativa vårdkonsultationer (5,9 %).

Av studiepopulationen rapporterades 40,7 % ha tre eller fler symtom under den sista veckan i livet. Detta gällde även för 57,4 % av de som hade fått en palliativ vårdkonsultation. Jämfört med källpopulationen var studiepopulationen äldre, en högre andel hade dött på äldreboende samt en större andel av demens.

### ***Associerade faktorer med en palliativ vårdkonsultation under den sista veckan i livet***

Patienter som dog av cancer hade störst sannolikhet att ha fått en palliativ vårdkonsultation under sin sista vecka i livet, jämfört med patienter som dog av hjärt-kärlsjukdom. För alla andra dödsorsaker var sannolikheten att få en palliativ vårdkonsultation högre än för hjärt-kärlsjukdomar, med undantag för demens.

Jämfört med personer i åldersgruppen 80–89 år, ökade sannolikheten att få en palliativ vårdkonsultation i åldersgruppen 40–49 år, för att sedan minska för varje ökning i åldersgruppen. Ett högre antal symtom under den sista veckan i livet var associerat med en ökad chans att få en palliativ vårdkonsultation. Vid dödsfall som låg närmare i nutid ökade sannolikheten något för en palliativ vårdkonsultation. Bland regionerna utmärkte sig Stockholm som den regionen med lägst sannolikhet för att en person skulle få palliativ vårdkonsultation.

Personer som bodde i hushåll med enbart en person hade mindre sannolikhet att få en palliativ vårdkonsultation. Personer utan formell eller grundläggande utbildning hade mindre sannolikhet att få en palliativ vårdkonsultation under den sista veckan i livet jämfört med personer med högre utbildning. Kön var inte signifikant associerat med en palliativ vårdkonsultation men ogifta personer hade en mindre sannolikhet att få palliativ konsultation än gifta. Boende i egenägd bostad ökade sannolikheten för att få palliativ vårdkonsultation.

## Slutsats och diskussion

Denna studie av den allmänna befolkningen i Sverige visar samband mellan palliativ vårdkonsultation under den sista veckan i livet och faktorer relaterade till diagnos, ålder, civilstatus, boendesituation och vårdorganisation. Personer med flera symtom, de som dör av cancer och de som dör hemma verkar ha större sannolikhet att få en palliativ vårdkonsultation, medan äldre personer eller de som dör av andra sjukdomar än cancer får inte tillgång till palliativ vårdkonsultation i samma utsträckning. Dessa resultat tyder på ojämlikheter i tillgången till vård och visar ett behov för beslutsfattare, vårdgivare och samhällsliga instanser att säkerställa lika tillgång till palliativ vård.

## Referenser

- Susanna Böling, Hanna Gyllensten, My Engström, Emma Lundberg, Johan Berlin and Joakim Öhlén. **Palliative care consultation in the last week of life and associated factors: a cross-sectional general population study.** *Palliative Care & Social Practice* 2024, DOI: 10.1177/26323524241293818